

Олег БОНЬКОВСЬКИЙ

доцент кафедри художнього металу

МИТЕЦЬ РІЗНОПЛАНОВОГО ОБДАРУВАННЯ (ПАМ'ЯТІ БОГДАНА РОМАНЦЯ)

***Анотація.** Публікація мемуарного характеру, присвячена пам'яті митця різнопланового обдарування Богдана Ромаця, проаналізовано його входження у творче середовище Львова, доробок у живописі, з якого він починав, скульптурі, чий твори були етапними і за історико-національним звучанням, і новаційним підходом у пошуках образного вирішення теми, постатей. Наголошено, що митець багато часу віддав навчальному процесові у ЛНАМ, належав до фундаторів заснування кафедри художнього металу, розробив авторську програму з відповідного курсу, вдало поєднував теоретичні виклади з практикою.*

Ключові слова: кафедра художнього металу, скульптура, метало-пластика, навчальний процес, новаційний підхід.

Існує тільки дві незаперечні правди в житті людини — народження і смерть. Але між тими двома правдами існує ще третя — це життєвий шлях людини, переплетіння подій, віри й розчарувань, здобутків і втрат, любові та ненависті. Із цього калейдоскопа під кінець життя людини вимальовується постать, про яку можна сказати: так, ця людина не прожила марно, вона залишила слід і здобутки на пам'ять нащадкам або ж не сказати нічого.

Попри усвідомлення, що земне життя кожного з нас має параметри, змиритися з ними, сприймати їх без емоцій, навіть потрясінь, навряд чи можна. Тим паче, якщо відходить людина близька, не тільки з родоводу, а й однодумець, колега по цеху, творча особистість, що повністю не реалізувала свій творчий потенціал.

Сказане стосується Богдана Романця. Він не прожив марно: створив сім'ю, виховав дочку, посадив не одне дерево, намалював серію картин, поставив пам'ятники.

Ще на початку свого творчого життя, до студентства, молодий амбітний митець намалював картину “Шевченко на засланні” — поет-рекрут стоїть перед смугастим шлагбаумом, що фізично перекрив йому шлях у далеку дорогу, по якій десь на горизонті

рухається караван верблюдів, але шлагбаум не може зупинити лету творчої думки поета, мрій, які летять за далекий обрій.

Уже в цій, одній із перших картин формується кредо молодого митця — він свідомо ступає на тернистий шлях творчості, відчуваючи, що на цьому шляху буде не один шлагбаум, перепони, не сподіваючись на лаври.

Так, усе життя Б. Романця можна охарактеризувати одним висловом — бажання творити. Символічно, що останньою роботою митця є погруддя Т. Шевченка та І. Франка, які досі зберігаю в його робітні, особистостей, життя яких було йому дороговказом, образи, до яких він не раз звертався в пластичних творах.

Ми не ставили собі завдання робити мистецтвознавчий аналіз його творчості (віриться, що така робота буде зроблена), але в ній виразно прослідковуються дві тенденції — глибока лірика і, так би мовити, патріотичний трагізм [1, 167-170].

Думається, що ці дві тенденції є визначальними в формуванні постаті Б. Романця як людини та художника. З одного боку — митець глибоко ліричний, душевний, та водночас вразливий, з другого — внутрішньо сконцентрований, готовий що хвилини відстоювати свої переконання, моральні засади.

Богдан Романець народився 4 березня 1939 р. у с. Берлин (тепер Хмільове) Бродівського району на Львівщині в сім'ї коваля. Під час навчання в середній школі познайомився з графіками Софією Вальницькою, яка працювала методистом Львівського будинку народної творчості, а пізніше з Леопольдом Левицьким. Зустріч і спілкування з цими корифеями українського мистецтва, які щиро зацікаувалися здібним хлопцем, стали потужним поштовхом у його бажанні стати художником і присвятити своє життя мистецтву.

Після закінчення середньої школи була служба в армії, а впродовж 1962-1968 рр. — навчання на відділенні кераміки Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва (ЛДПІДМ).

В інституті, помітивши талант Б. Романця, скульптор Дмитро Кривавич запрошує його відвідувати після лекцій свою творчу майстерню, яка на той час була своєрідним інтелекту-

альним центром, де часто збиралась обдарована молодь. Лекції Д. Крвавича, його оригінальний погляд на формотворення і пластику, глибокий аналіз творчих процесів у минулому і тогочасні стали міцною базою в самоствердженні молодого митця.

Викликає подив, що в цей студентський період Б. Романець “вибухає” серією і живописних, і скульптурних творів. Це серія ліричних камерних творів у скульптурі “Голова дівчини”, “Дівоча усмішка”, “Мавка”, “Двоє”, “Пісня”, “Дівчина з виноградом”, “Поцілунок”, “Оголена”. У цих творах відчувається, що молодий митець ще перебуває під впливом лекцій так званої “школи скульптури Дмитра Крвавича”, приділяє багато уваги можливостям форми, її декоративним якостям. Водночас ці твори не є заформалізовані, автор багато уваги приділяє вивченню народної скульптури, кам’яних баб, давньому мистецтву.

Тоді ж відкривається інша грань творчого таланту Б. Романця — з’являється низка творів, де формується і стверджується його громадянська позиція як митця і філософа через емоційно напружене трактування форми. У цих творах закладений, користуючись висловом І. Франка, “... дух, що тіло рве до бою”: “Між небом і землею”, “Материнство”, “Нескорена”, “Заклик”, що стали знаковими в його мистецькій спадщині.

Паралельно митець малює низку живописних полотен, хоча він ніколи не декларував себе живописцем, показово, що живописні твори, їхня концепція самовиразу тісно перегукуються з його пластикою. Самі назви “Зрізане дерево”, “Вузлувате дерево”, “Вода і каміння”, “Пожежа”, “Тривога” переконливо говорять, що автор відшукував не тільки живописні якості картин, а й наповнював їх глибоким символічним змістом.

Період зрілого становлення Б. Романця як скульптора тісно пов’язаний з часом “монументальної пропаганди” у дусі мистецтва соціалістичного реалізму, що захопила широке коло не тільки фахових скульпторів з базовою освітою, яке заощаджувала на культурі, культурній спадщині, унаслідок чого вилучено зі списків сотні пам’яток архітектури, майже припинила асигнування в монументальну пропаганду. Остання набула форсованих темпів з приходом у Кремль брежнєвської команди, котра взялася возвеличувати свої міфічні подвиги в роки

так званої Великої вітчизняної війни, революційні, бойові і трудові звершення радянського народу. “Ідеологічна чистота” відповідно до панівних комуністичних приписів, за якими стежили партійні органи, увійшли в практику експертних комісій, журі, під час обговорень проєктів на спорудження чергового пам’ятника, монумента.

Конкурувати з партійними “метрами”, яким довіряли творити монументи відповідного ідеологічного штибу, Б. Романець не міг і не хотів. Він оберігає своє внутрішнє творче “Я”, якимось заробляє на “хліб насущний”, як скульптор-“декоратор”, виготовляючи паркові скульптури, фонтани, оформляючи інтер’єри кафе, громадських приміщень, в’їзні знаки. Це дозволяє йому віднайти власну стилістику трактування форми, пов’язуючи з народним орнаментом, звернутися до технічних прийомів різьби в дерев’яній народній скульптурі, використати елементи етнографічного костюму. Митець уперше звертається до художнього ковальства, оформляє у Львові разом з батьком-ковалем кафе “Кентавр”, здійснює комплексне оформлення бару “Театральний” у Львові, робить люстри у співавторстві з А. Бокотеем для ресторану “Старе місто” у Харкові.

Проте його не покидав намір створити щось значно вагомніше, де б міг промовисто заявити свою громадянську позицію, внести дециду в історію українського монументального мистецтва.

Така нагода трапилася: 1986 р. Б. Романець виграє конкурс на встановлення пам’ятника до 900-ліття Звенигорода, що поблизу Львова — колишньої столиці удільного князівства Руської держави, що довів М. Грушевський ще в кінці ХІХ ст. Тепер на честь 1000-ліття Звенигорода проведено археологічні дослідження під керівництвом відомого вченого І. Свешнікова, де з’ясовано топографію городища, знайдено численні пам’ятки часів Галицько-Волинського королівства, котрі працюють на історичну пам’ять, ведуть до наших предків.

Уже після року нелегкої праці, після зумисних перешкод чиновників, яким не дуже імпонував ідейно-естетичний задум автора, усе ж таки він реалізовує його в ансамблі монументальних постатей — “Звенигородська мадонна”, “Ратай”, “Князь”, “Літописець”. Кожний з них може бути пам’ятником, а в син-

тезі уособлюють символ державності на нашій прадавній землі — в образі матері з дитям, землі, просоченої потом ратаїв та політої кров'ю воїнів-захисників, описаних літописцями, оспіваних Боянами. Над ними звучить мелодія трьох дзвонів, що зависли у високій арці “Єднання”.

Припускаємо, що тоді, в апогей застою советського режиму, митець своєю інтуїцією художника-патріота передбачав і вірив у воскресіння та розбудову незалежної самостійної держави Україна, увічнивши свої мрії в масивній пластичці.

Це був період, щедрій для митця. 1987 р. він реалізовує новий задум — створює пам'ятник Тарасові Шевченку в селі Давидів, що поблизу Львова. Перед митцем стояло доволі складне завдання — не потрапити під вплив існуючих композиційних варіантів пам'ятників Великому Кобзареві, що зведені в містах і селах України, за її межами. Задекларуємо, що й тут талант скульптора-монументаліста не зраджує його, підказавши неординарну пластичну ідею, коли наш Пророк і його книга “Кобзар” злилися в єдине ціле в образі символічного могутнього паростка, що проривається з-під твердої землі, розкинувши листя-сторінки, на яких викарбувані слова: “...возвеличу малих отих рабів німих. Я на сторожі коло їх поставлю слово”.

За час творчої праці Б. Романець встановив меморіальні таблиці видатним діячам української історії, створив галерею портретів своїх рідних, близьких, зокрема, дружини — погруддя з м'якими узагальненими формами, плавними лініями силуету, ледь помітною усмішкою в кутиках губ. Пронизаний глибокою любов'ю до моделі “Портрет матері”, скромної сільської жінки, у грубій хустці, із складеними спрацьованими руками на грудях. Для портрета батька, щоби підкреслити його значущість, митець вибирає класичну композицію античного погруддя. Перед нами філософ з високим чолом, зораним дрібними зморшками, лице його просвітлене життєвою мудрістю, погляд заглиблений у якесь внутрішнє самоспоглядання. Характерно, що до портретів рідних автор щоразу підшуковує іншу пластичну мову, у них відчувається живий дотик його пальців до щонайменшої деталі образу.

З великою відповідальністю митець ставиться до вирішен-

ня композиційного задуму меморіальних таблиць: вивчає архівні матеріали, зображення на світлинах, винятково звертає увагу на добір і роботу над шрифтом. Одна з останніх його таблиць присвячена пам'яті В. Чорновола (що встановлена на будинку студії львівського телебачення), де подвижник національної ідеї починав діяльність. Водночас з активною творчістю Б. Романець віддавався праці на педагогічній ниві: упродовж 1969-1975 рр. він викладав у Львівському училищі прикладного і декоративного мистецтва імені І. Труша, очолював відділ художньої обробки металу, а від 1992 р. — на посаді доцента кафедри художнього металу ЛНАМ. Його великий досвід скульптора-пластика, до якого долучилася співпраця в кузні батька, стали тим вагомим ґрунтом, що сформував його як неординарного педагога зі своїм підходом і баченням навчально-процесу, студентської молоді.

І в творчості, і в педагогічній діяльності Б. Романець віддавався роботі: багато працює над удосконаленням навчальних програм з фахових дисциплін, пише методичні розробки і статті у “Вісник” Академії [2, 21-39]. Як педагог Б. Романець був надзвичайно самодисциплінований, до лекцій готувався з великою відповідальністю, часто “жертвуючи” творчим часом для спілкування “із студентами. Часто лекції він переносив з академічних аудиторій у свою робітню, де за чаєм віддавав перевагу живому спілкуванню. Так само часто проводив екскурсії старовинними вулицями Львова, де студенти споглядали і вивчали архітектурний метал, таємниці давніх ремісників і ковалів.

Підкреслимо, що в лекціях та аналізах творів мистецтва, окрім філософських і мистецтвознавчих проблем, учитель-митець надавав особливу увагу ремеслу, чудово усвідомлюючи, що в такій спеціальності, як художній метал, без знання секретів, прийомів майстрів минулих часів неможливо створити сучасну професійну річ. Виходячи з цих засад, Б. Романець запропонував ввести в навчальну програму тему “Сучасний кований метал в архітектурному середовищі м. Львова”, що спонукатиме студентів навчитися вирішувати складні стильові та конструктивні проблеми при проектуванні архітектурного металу для конкретної історичної забудови.

Курсові роботи студентів групи, якими опікувався, виділялися цікавими задумками, обґрунтованими підходами до вирішення теми завдання, а дипломні роботи під його керівництвом були виконані за межами України, себто в інших країнах (Австрія), куди відбирали на виставки, де отримували схвальні відгуки в пресі, друкували в спеціалізованих журналах.

Не звертаючи увагу на підірване здоров'я, Б. Романець вів активне громадське життя, їздив на міжнародні фестивалі ковалів, відвідував виставки, брав активну участь в них [3], стежив за появою нових книг. Як людина-патріот глибоко переймався складними процесами, що відбувалися на політичному олімпі нашої країни. З цього приводу він намалював кілька гострополітичних картин, де чітко прочитується позиція автора, перейнятого глибоким національним почуттям.

З ним завжди було цікаво у товаристві. Будучи начитаною людиною, він добре знав давню історію України, міфологію, вірування, активно вступав в дискусії, аргументовано відстоював свій погляд, мав природний дар оратора.

Нещодавно, побувавши в робітні Б. Романця, автор цих рядків побачив дві останні конкурсні моделі, присвячені С. Бандері та Б.-І. Антоничу. Конкурсна модельпровідника українських націоналістів — це символічна постать з розпростертими руками, наче рамена хреста, яка віддає віддає життя за Україну; "його" Б.-І. Антонич — постать у лавровому листку, що летить на колісниці у світі символів своєї поезії.

Є у творчій спадщині Б. Романця ще один портрет під назвою "Портрет художника". Молодий митець з аскетичним енергійним обличчям напружено вдивляється в простір, щось імпульсивно замальовуючи в альбомі. Впевнено можна сказати, що в цьому портреті найбільш символічно відображена сутність самого Б. Романця.

Творча спадщина митця розмаїта, цікава, індивідуальна, вона заслуговує на фаховий естетико-мистецтвознавчий аналіз та публікації для шанувальників прекрасного, широкого загалу.

1. З нечисленних публікацій див.: Різник Л. Мавка кличе // Дзвін. — 1992. — № 1-2.
2. Романець Б. Тенденції розвитку Львівської регіональної школи художнього металу в ХХ ст. // Вісник ЛАМ. Вип. 13. — Львів, 2002. — С. 21-39.

Annotation

Bonkovskyy Oleh. Multi gifted master (in memory of Bohdan Romanets). Publication has a memorial character and is written in memory of multi gifted artist Bohdan Romanets. In the article is analyzed his way in the artistic surrounding of Lviv, his painting heritage of which he began his way. His sculptural works, the subject matters of which were taken from the history of Ukrainian nation, are very interesting due to their innovational methods of treating of the subject and images. Special attention is paid to his work in the LNAA, he was one of the founders of the department of the artistic metal, he had his own educational program for the exact educational year, he combined in a good way the theory and practice.

Key words: department of artistic metal, sculpture, metal plastic, educational process, innovational method.

Аннотация

Боньковский Олег. Художник разноплановой одарённости (памяти Богдана Романця). Публикация мемуарного характера, посвящена памяти художника разноплановой одарённости Богдана Романця, проанализировано его вхождение в творческую среду Львова, достижения в живописи, с которой он начинал, скульптуре, чьи работы были этапными и по историко-национальному звучанию, и по инновационному подходу в поисках образного решения темы, образа. Обращено внимание на то, что мастер много времени отдал процессу обучения в ЛНАИ, принадлежал к числу основателей кафедры художественного металла, разработал авторскую программу для соответствующего курса, успешно совмещал преподавание теории с практикой.

Ключевые слова: кафедра художественного металла, скульптура, металлопластика, процесс обучения, инновационный подход.

Монумент на честь 900 ліття Звенигорода.
1987 р., с. Звенигород, Львівська обл.

Літописень (фрагмент монумента)

Пам'ятник Т. Шевченку.
1987 р., с. Давидів, Львівська обл.

Б. Романець

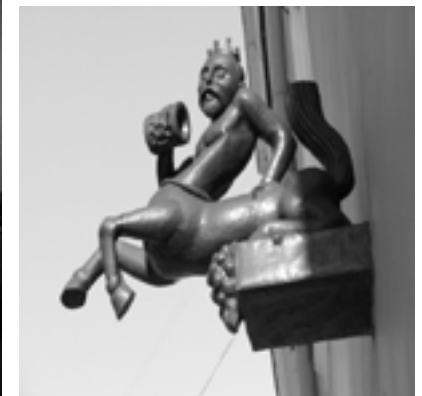
Матір

В. Кубійович

Художник

Кентавр (Бахус), Ринок, 33, Львів

Б. Романець